

การศึกษาบริบทชุมชน เพื่อการพัฒนารูปแบบการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกรณีศึกษา วัดพระธาตุจอมปิง จังหวัดลำปาง

A Study of Community Context for Developing a Cultural Tourism Management Model: a Case Study: 'Wat Phra Thad Chom Phing' Lampang Province

ดร.รุ่งนภา เลิศพิชรสวงค์
โรงเรียนการท่องเที่ยวและการบริการ สาขา Hospitality Management
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

บทคัดย่อ

การตื่นตัวของสังคมในการให้ความสำคัญต่อการรักษามรดกทางศิลปะ วิถีวัฒนธรรม และประเพณี ในแต่ละพื้นที่ ทำให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกลายเป็นศูนย์กลางของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในหลายประเทศทั่วโลก สำหรับงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแห่งหนึ่งที่มีศักยภาพของจังหวัดลำปาง คือ วัดพระธาตุจอมปิง โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อ 1) สำรวจและวิเคราะห์เส้นทางที่เหมาะสมในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : วัดพระธาตุจอมปิง จังหวัดลำปาง และ 2) ศึกษาและวิเคราะห์บริบทที่เกี่ยวข้องกับความพร้อมและศักยภาพของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวที่เอื้อต่อการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ ชุมชนวัดพระธาตุ และนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชม และใช้กระบวนการสำรวจและสัมภาษณ์โดยอิงเกณฑ์ตามมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อการเก็บข้อมูล ซึ่งข้อมูลที่ได้ถูกวิเคราะห์โดยหลักการวิเคราะห์เนื้อหา สำหรับผลวิจัยที่ได้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) ส่วนแรก เป็นส่วนที่ได้จากการสำรวจเส้นทาง พบว่ามี 3 เส้นทางหลักๆ ในการเข้าถึงวัดพระธาตุจอมปิง โดยในแต่ละเส้นทางมีความพร้อมรองรับนักท่องเที่ยวแตกต่างกันไป ตามประเภทและที่มาของนักท่องเที่ยว 2) ส่วนสอง เป็นจากผลการศึกษาบริบทชุมชน พบว่าวัดพระธาตุจอมปิง ถือได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพในการดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี แต่ยังขาดการส่งเสริมและสนับสนุนจากองค์กรภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชนอย่างเป็นรูปธรรม และที่สำคัญยังขาดการบริหารจัดการและการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ : การท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การจัดการการท่องเที่ยว

Abstract

As having the excitement to the importance of protecting the artistic heritage, native ways of life and traditions in each area, it makes the cultural tourism become the centre of tourism industries around the world. In addition, this research is focused on the cultural tourism in Lampang province which is Wat Phra That Chom Phing in order to 1) survey and analyse the most suitable route to get into the cultural tourist attractions : Wat Phra That Chom Phing in Lam Pang province and 2) study and consider the contexts related to the availability and capability of the community in the tourist attraction which is willing to improve and encourage the sustainable tourism regarding to the standards of the cultural tourist attractions in order to gain the information. Besides, the obtained data will be analysed and separated into 2 parts. Firstly, the information being acquired from route studies. In regards to the route findings, there are 3 main routes to get into Wat Phra That Chom Phing and each of them is different in availabilities and capacities to support tourists in terms of kinds and places they come from. Another part is the results from studying about the community. It is found that Wat Phra That Chom Phing is know as a famous cultural tourist attraction that has high magnetic to the tourists. However, it is lack of supporting and encouraging from the private organisations and the government organisations substantially. Significantly, inadequately managing and planning to develop the cultural tourism systematically is mandatory to be improved in the future.

Keywords : Tourism, Cultural Tourism, tourism management.

บทนำ

ในปัจจุบันกระแสการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกำลังเป็นที่นิยมจากนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นทั้งจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ (Choeichuenjit and Sapsanguanboon, 2557; สมาคมการตลาดท่องเที่ยวไทย, 2012; Nunkoo and Ramkissoon, 2011) ซึ่งมีจุดเริ่มมาจากการแสวงหาความตื่นตัวของสังคมในการให้ความสำคัญกับศิลปะ วัฒนธรรม เทศกาลประเพณี และมรดกทางวัฒนธรรมพื้นบ้านซึ่งเป็นผลมาจากความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ภาษา และวัฒนธรรมในแต่ละ

พื้นที่ (กาญจนาและศรันยา, 2559) ซึ่งความหลากหลายทางวัฒนธรรมจะช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรมอันเป็นเครื่องมือที่นำมาซึ่งความยั่งยืนของชุมชน (ธีระ สิ้นเดชาธิกร และนาฬิก อติภัก, 2555) การท่องเที่ยวประเภทนี้มีลักษณะเป็นการท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมสิ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นวิถีวัฒนธรรมและตัวตนของชุมชน เช่น โบราณสถาน วัด โบราณวัตถุ ประเพณี วิธีการดำเนินชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ศิลปะทุกแขนงและสิ่งต่างๆ ที่แสดงถึงความเจริญ

รุ่งเรืองที่มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม การดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคสมัย และ ยังเป็นการท่องเที่ยวที่ได้ศึกษาหาความรู้จากวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีของผู้คน (Buakwan, Visuthisamajarn, Viriyakoson, 2013; ภัทรพงษ์ อินทรกำเนิด และคณะ, 2553) ดังนั้น วัฒนธรรม จึงถือได้ว่าเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญและมีบทบาทในการดึงดูดนักท่องเที่ยวจากประเทศต่างๆ ในขณะเดียวกัน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยังมีผลที่เอื้อประโยชน์ต่อเจ้าของพื้นที่ในแง่ของการสร้าง รายได้ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Cultural Diversity)

สำหรับประเทศไทย รัฐบาลได้เห็นถึงความสำคัญและช่องทางการตลาด จึงมีนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย โดยมุ่งเน้นการสร้างภาพลักษณ์ของประเทศไทย พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ให้มีความพร้อมในด้านความปลอดภัย สาธารณูปโภค ที่พัก และอื่นๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว และส่งเสริมการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการสัมผัสถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมของไทย (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2558) เพื่อสร้างรายได้ให้กระจายในประเทศและชุมชน โดยการดึงเอาลักษณะจุดเด่นของแต่ละจังหวัด มาเป็นจุดขายให้กับนักท่องเที่ยว และเน้นทำงานร่วมกันทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน ให้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมร่วมกัน (พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์, 2553; Janusz and Bajdor, 2013)

ดังนั้น งานวิจัยนี้ ศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทย และเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วิถีชีวิต และ

ศิลปวัฒนธรรม ซึ่งยังคงหลงเหลือให้เห็นถึงวิถีประเพณี วิถีวัฒนธรรมที่เก่าแก่เข้มแข็งดังงาม มีความโดดเด่นทางศิลปะและภูมิปัญญาชาวบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ แต่มีความหลากหลาย ความงดงาม เหล่านี้กระจายอยู่ตามเชื้อชาติในแต่ละชุมชนพื้นถิ่น ซึ่งสามารถเป็นสิ่งที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ได้อย่างไรก็ตาม สภาวะตลาดการท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง กลับยังไม่เติบโตและขยายตัวมากเท่าที่ควร ดังนั้น งานวิจัยนี้ จึงให้ความสำคัญและสนใจศึกษาถึงเหตุปัจจัยที่จะนำไปสู่การกระตุ้นให้เกิดการเติบโตของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัด โดยมุ่งศึกษาถึงบริบทของชุมชน ที่ยังมีความเข้มข้นทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม องค์ประกอบที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว ในชุมชนพื้นถิ่น ผู้มีส่วนได้เสีย และแนวทางการพัฒนาและรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวตามเส้นทาง เพื่อนำไปสู่การวางแผนพัฒนาและกำหนดเป็นรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อย่างยั่งยืนในอนาคต ซึ่งจะส่งผลต่อความสามารถในการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว อนุรักษ์ทรัพยากรที่มีให้คงอยู่ตามวิถี ตลอดจนเอื้อประโยชน์ให้แก่ชุมชนและผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายอย่างสมดุลและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์งานวิจัย

1. เพื่อสำรวจและวิเคราะห์เส้นทางที่เหมาะสมในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : วัดพระธาตุจอมปิง จังหวัดลำปาง
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์บริบทที่เกี่ยวข้องกับความพร้อมและศักยภาพของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว ที่เอื้อต่อการพัฒนาและส่งเสริมการ

ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่เลือกมาศึกษา คือ วัดพระธาตุจอมปิง ซึ่งตั้งอยู่ในเขต หมู่ 8 บ้านพระธาตุจอมปิง ต.นาแก้ว อ.เกาะคา จ.ลำปาง ซึ่งมีจำนวนประชากรในชุมชนทั้งสิ้น 883 คน จำนวนครัวเรือน 298 ครัวเรือน (เทศบาลตำบลนาแก้ว, 2559) และเพื่อให้ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องสมบูรณ์เป็นไปตามวัตถุประสงค์งานวิจัย กลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับงานวิจัยนี้ จึงใช้เทคนิคการสุ่มเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยจะมุ่งเน้นไปที่ผู้นำชุมชน พระสงฆ์ ชาวบ้าน ร้านค้าชุมชน ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว และผู้รู้ทางด้านงานการท่องเที่ยวชุมชน รวมถึงนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมในวัดแห่งนี้ด้วย โดยเฉลี่ย 30 คน ประกอบด้วย พระสงฆ์จำนวน 2 รูป ผู้นำชุมชน (2 ชุมชน) จำนวน 2 คน อาจารย์และนักวิชาการ จำนวน 2 คน ชาวบ้านและผู้สูงอายุประจำหมู่บ้าน จำนวน 5 คน คณะกรรมการวัดและมัคทายก จำนวน 5 คน รวมถึงนักท่องเที่ยว จำนวน 14 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กล่าวคือ มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ทางสังคม (Contextual) ซึ่งมีลักษณะซับซ้อน เกี่ยวกับการพยายามตีความทางด้าน กิจกรรม ประเพณี วิถีทางวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมต่างๆ ดังนั้น

กระบวนการวิธีการที่เลือกใช้ จึงมีหลายวิธี รวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความถูกต้องเชื่อถือได้ โดยกระบวนการที่เลือกใช้ ประกอบไปด้วย

- การวิเคราะห์และสังเคราะห์จากเอกสารงานวิจัย ตำราวิชาการ ตำนาน ความเชื่อ ประเพณี ประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม

- การสำรวจเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเพื่อกำหนดเส้นทางที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยว ร่วมกับการสังเกตลักษณะทางกายภาพของสถานที่ สภาพแวดล้อม และสภาพสังคม ชุมชน

- การออกแบบประเด็นคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง คือ คนในชุมชน และนักท่องเที่ยว โดยอาศัยหลักเกณฑ์ตามมาตรฐานคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

3. การเก็บและรวบรวมข้อมูล

- เนื่องจากการวิจัยนี้ เป็นการศึกษาถึงบริบทของชุมชน โดยมีกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ชาวบ้าน คนในชุมชน ดังนั้น จึงเลือกใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่มีโครงสร้างและไม่เป็นทางการ เพื่อประโยชน์ในการสื่อสารกับชาวบ้านในชุมชน และเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลครบถ้วนแต่อย่างไอก็ตาม ประเด็นการสัมภาษณ์จะอิงเกณฑ์จากตามมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งประกอบไปด้วยประเด็นที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว และการบริหารจัดการ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวม จะถูกนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วสรุปตามประเด็นหลักของวัตถุประสงค์การศึกษา

ผลการวิจัย

ในการวิจัยนี้ ได้แบ่งผลจากการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนแรก: ผลจากการสำรวจและวิเคราะห์เส้นทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว

ส่วนสอง: ผลจากการสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาบริบทของชุมชน สำหรับพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระธาตุจอมปิง

ซึ่งผลสรุปจากการวิจัยที่ได้ พบว่า

ส่วนแรก - ผลจากการศึกษา โดยการสำรวจเส้นทางการเข้าถึงแหล่งชุมชนวัดพระธาตุจอมปิงพบว่า มี 3 เส้นทาง ดังนี้

1. เส้นทางที่ 1: สี่แยกภาคเหนือ หรือสี่แยกห้าแยียง - ต.ปงยางคก อ.ห้างฉัตร - ชุมชนวัดพระธาตุจอมปิง อ.เกาะคา

ตารางที่ 1 แสดงรายละเอียดลักษณะทางกายภาพของเส้นทางที่ 1

เกณฑ์สำรวจ	ข้อสรุปที่ได้จากการสำรวจ
1. สภาพเส้นทาง	• ลักษณะถนน เป็นถนนลาดยาง 2 เลนสวนทาง ตัดผ่านหมู่บ้านตลอดเส้นทาง มีความกว้างขวางพอสมควร สภาพดีมาก ไม่ขรุขระ แต่คดเคี้ยวมากบางช่วง • มีรถสัญจรมาก สภาพการจราจร ค่อนข้างหนาแน่น • มีป้ายสัญลักษณ์บอกทางไปวัดพระธาตุจอมปิงชัดเจน เริ่มตั้งแต่อำเภอเกาะหรือเป็นระยะ ราว 12-14 กิโลเมตร ก่อนถึงวัดพระธาตุจอมปิง
2. ระยะทาง	• มีระยะทาง ประมาณ 42 กิโลเมตร
3. สภาพแวดล้อม	• เป็นชุมชนหลายหมู่บ้านตั้งอยู่ติดกัน มีบรรยากาศความเป็นวิถีชนบทที่เรียบง่าย • สองข้างทางบางช่วงเป็นต้นไม้ป่าชุมชนมากพอสมควร บางช่วงเป็นพื้นที่ทุ่งนา มีความสดชื่น ร่มรื่น • เข้าเขตชุมชนบ้านจอมปิง มีความร่มรื่นมาก มีต้นไม้มาก ทางซ้ายมือมีแม่น้ำวังไหลเลียบขนานตลอดเส้นทาง มีเรือกสวนไร่นา ดูสงบ
4. ลักษณะการตั้งบ้านเรือน	• มีหลายหมู่บ้านอยู่เรียงติดต่อกัน บ้านเรือนหนาแน่น
5. อาชีพของคน/ชุมชน	• ค้าขาย • เกษตรกรรม
6. สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญๆ ระหว่างการเดินทาง	• วัดปงยางคก ตามตำนานเชื่อว่าสร้างในสมัยพระนางจามเทวี • วัดถ้ำชุมทรัพย์จามเทวี • วัดพระธาตุลำปางหลวง • อนุสาวรีย์เจ้าแม่จามเทวี ณ โรงเรียนอ้อมอารี • มีเส้นทางแยกไป วัดโหล่หิน และโป่งน้ำร้อน • จุดแสดงสินค้าและสาธิตการผลิต โรงงานผลิตข้าวแต๋น ทวีพรณ (เป็นสินค้า OTOP ชื่อดังของอำเภอ ผลิตเพื่อส่งออก) • อุทยานแห่งชาติ ดอยง • พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านเขื่อนฟองคำทวี (ร่วมอยู่ในชุมชนวัดพระธาตุจอมปิง) • วัดพระธาตุดอยเงิน

จากการสำรวจ ซึ่งได้ผลตามตาราง 1 พบว่า
เส้นทางที่ 1 มีจุดเด่นและจุดด้อย ดังนี้

- หากนักท่องเที่ยว ที่เดินทางมาจาก
กรุงเทพฯ หรือพักในจังหวัดลำปาง การเลือกใช้
เส้นทางนี้ ถือว่าค่อนข้างอ้อมเป็นระยะทางไกล และ
ใช้ระยะเวลานาน

- เส้นทางนี้จะเหมาะสำหรับนักท่องเที่ยว
ที่เดินทางมาจากเชียงใหม่ เนื่องจากไม่ต้องผ่าน
ตัวอำเภอเมืองลำปาง สามารถใช้เส้นทางนี้เป็น
ทางลัดไปวัดพระธาตุจอมปิงได้นอกจากนี้ เส้นทางนี้
ยังเป็นทางลัดออกไปยังกรุงเทพฯ ได้อีกด้วย โดย
ไม่ต้องผ่านถนนสายหลัก ในช่วงเทศกาลท่องเที่ยว
ซึ่งมีการจราจรหนาแน่น

- เส้นทางนี้มีความสวยงามตามวิถีวัฒนธรรม
วิถีชีวิตชนบท การเดินทางจะทำให้นักท่องเที่ยวได้
ชื่นชมและศึกษาวิถีชุมชนได้ตลอดเส้นทาง เหมาะ
สำหรับนักท่องเที่ยวที่ไม่เร่งรีบ สามารถใช้เวลา
แวะชมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีหลายแห่ง
ตามรายการได้

- มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ อีกมากตาม
เส้นทางนี้ ทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และแหล่งท่องเที่ยวเชิง
สุขภาพ

2. เส้นทางที่ 2 : สี่แยกภาคเหนือ หรือสี่แยก
ห้าแยียง – ชุมชนวัดพระธาตุจอมปิง (ใช้เส้นทางถนน
พหลโยธิน ลำปาง – กรุงเทพฯ)

ตารางที่ 2 แสดงรายละเอียดลักษณะทางกายภาพของเส้นทางที่ 2

เกณฑ์สำรวจ	ข้อสรุปที่ได้จากการสำรวจ
1. สภาพเส้นทาง	- ใช้เส้นทางหลวง หมายเลข 1 เป็นถนนซูเปอร์ไฮเวย์ - ลักษณะเป็นถนนขนาดใหญ่ 4 เลน มีความกว้างขวางมาก (ณ วันสำรวจ มีการก่อสร้างซ่อมแซมถนน ทำให้การขับขี่ยากอันตราย) - มีป้ายสัญลักษณ์บอกทางไปวัดพระธาตุจอมปิงเป็นระยะชัดเจน เมื่อเข้าเขตอำเภอเกาะคา ก่อนถึงชุมชนวัดพระธาตุจอมปิงราว 12-16 กิโลเมตร
2. ระยะทาง	ประมาณ 24 กิโลเมตร
3. สภาพแวดล้อม	- ช่วงเส้นทางหลวง มีลักษณะเป็นชุมชนเมืองทั่วไป - เข้าเขต อ.เกาะคา มีตลาดขนาดใหญ่ ร้านค้า โรงพยาบาล ธนาคาร และหน่วยงานราชการต่างๆ มีความเจริญมาก - เข้าเขตชุมชนบ้านจอมปิง สภาพแวดล้อมสองข้างทางมีความร่มรื่น ทางซ้ายมือมีแม่น้ำวังไหลเลียบขนานตลอดเส้นทาง มีต้นไม้ เรือกสวน ไร่นา ดูสงบ ตามวิถีชนบท
4. ลักษณะการตั้งบ้านเรือน	- ช่วงเส้นทางหลวง บ้านเรือนตั้ง กระจายตัว ลักษณะทั่วไปเป็นชุมชนเมือง - เข้าเขต อ.เกาะคา บ้านเรือนติดกัน ส่วนใหญ่เป็นอาคารพาณิชย์ ลักษณะคล้ายชุมชนเมือง มีความเจริญพอสมควร ชุมชนหนาแน่น - เขตชุมชนบ้านจอมปิง บ้านเรือนปลูกติดกันหนาแน่น เป็นชุมชนชนบท

ตารางที่ 2 แสดงรายละเอียดลักษณะทางกายภาพของเส้นทางที่ 2 (ต่อ)

เกณฑ์สำรวจ	ข้อสรุปที่ได้จากการสำรวจ
5. อาชีพของคน/ชุมชน	- ช่วงเส้นทางหลวงและตัวอำเภอเกาะคา มีอาชีพทำธุรกิจเป็นส่วนใหญ่ - เขตชุมชนบ้านจอมปิง ชาวบ้านส่วนใหญ่ มีอาชีพทำเกษตร ทำนา ทำไร่ ทำสวน
6. สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญๆ ระหว่างทาง	- จุดแสดงสินค้าและสาธิตการผลิต โรงงานผลิตข้าวแต๋น ทวีพรรณ - อุทยานแห่งชาติ ดอยาง - พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านเขื่อนพองคำพิ - วัดพระธาตุดอยเงิน

จากการสำรวจ ซึ่งได้ผลตามตาราง 2 พบว่า
 เส้นทางที่ 2 มีจุดเด่นและจุดด้อย ดังนี้

- เป็นเส้นทางหลักที่ใช้เดินทางไปกรุงเทพฯ ซึ่งจะต้องผ่านอำเภอเกาะคา จ.ลำปาง
- เป็นเส้นทางที่นักท่องเที่ยว นักเดินทาง โดยทั่วไปรู้จักและใช้สัญจรเป็นหลัก ไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เช่น วัดพระธาตุลำปางหลวง วัดไหล่หิน เป็นต้น

- เป็นเส้นทางที่นักท่องเที่ยวรู้จัก และถือเป็นเส้นทางหลัก ในการเข้าไปยังวัดพระธาตุจอมปิง

3. เส้นทางที่ 3 : สี่แยกภาคเหนือ หรือสี่แยกห้าแยียง - ทางแยกบ้านวังพร้าว (ทางหลวงชนบทเข้าเสริมงาม - ลี้ จ.ลำพูน) - วัดพระธาตุจอมปิง (ใช้เส้นทางหลักถนนพหลโยธิน ลำปาง - กรุงเทพฯ)

ตารางที่ 3 แสดงรายละเอียดลักษณะทางกายภาพของเส้นทางที่ 3

เกณฑ์สำรวจ	ข้อสรุปที่ได้จากการสำรวจ
1. สภาพเส้นทาง	- ใช้เส้นทางหลวง หมายเลข 1 เป็นถนนซูเปอร์ไฮเวย์ ถึง แยกเกาะคา (2) บริเวณที่ตั้งพระบรมราชานุสาวรีย์ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช - สภาพถนน เป็นถนนขนาดใหญ่ 4 เลน มีความกว้างขวาง (ณ วันสำรวจ มีการก่อสร้างซ่อมแซมถนนตลอดระยะทาง อันตราย) - เส้นทางบางช่วง กำลังขยายถนน และเป็นเส้นทางคดโค้งมาก ขับขี่ลำบาก - สภาพถนนก่อนถึงชุมชนบ้านจอมปิง ราว 2 กิโลเมตร เป็นถนน 2 เลน สวนทาง ตัดผ่านหมู่บ้าน กว้างขวางพอประมาณ แต่สภาพถนนดี การขับขี่สะดวก
2. ระยะทาง	ระยะทางประมาณ 32 กิโลเมตร
3. สภาพแวดล้อม	- ช่วงเส้นทางหลวง มีลักษณะเป็นชุมชนเมืองทั่วไป - เข้าเขตวังพร้าว อ.เกาะคา เกือบตลอด 2 ข้างทาง เป็นป่าโปร่ง เส้นทางบางช่วงเป็นป่าผลัดใบ เขียวชุ่มชุ่มชื้นในหน้าฝน แต่โปร่งแห้งแล้ง ในหน้าแล้ง แต่เปลี่ยน ไม่มีชุมชน ผู้คนไม่ค่อยใช้สัญจรไปสักระยะ 4-5 กม.

ตารางที่ 3 แสดงรายละเอียดลักษณะทางกายภาพของเส้นทางที่ 3 (ต่อ)

เกณฑ์สำรวจ	ข้อสรุปที่ได้จากการสำรวจ
	• เข้าเขตชุมชนบ้านจอมปิง สภาพแวดล้อมสองข้างทางมีความร่มรื่นมาก มีต้นไม้มาก ทางซ้ายมือมีแม่น้ำวังไหลเลียขนานตลอดเส้นทาง มีเรือสวนไร่นา ดูสงบ ตามวิถีชนบท
4. ลักษณะการตั้งบ้านเรือน	• ช่วงเส้นทางหลวง หมายเลข 1 ถนนสุขุมเปอร์ไฮเวย์ ลักษณะทั่วไปเป็นชุมชนเมือง • เข้าเขตชุมชน บ้านเรือนจะตั้งกระจายตัวไม่หนาแน่นมากนัก มีลักษณะเป็นชุมชนชนบท
5. อาชีพของคน/ชุมชน	• เกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ มีค้าขายบ้างเล็กน้อย
6. สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญๆ ระหว่างทาง	• อุทยานแห่งชาติ ดอยจาง • พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านเขื่อนฟองคำทวี • พระธาตุดอยเงิน

จากการสำรวจ ซึ่งได้ผลตามตาราง 3 พบว่าเส้นทางที่ 3 มีจุดเด่นและจุดด้อย ดังนี้

- เป็นเส้นทางสัญจรที่ผู้คนทั่วไปไม่ค่อยใช้เดินทาง เพราะไม่รู้จักคุ้นชิน นอกจากคนในพื้นที่
 - ถ้านักท่องเที่ยวเดินทางโดยรถยนต์มาจากกรุงเทพฯ หรือเป็นคนในพื้นที่ที่รู้จักคุ้นเคยสภาพเส้นทาง เส้นทางสายนี้จัดได้ว่าเป็นทางหนึ่งที่จะสะดวกเร็วในการเข้าถึงวัดพระธาตุจอมปิง เพราะเป็นสามารถตัดเลี้ยวเข้าเส้นทาง ถนน ลป. 1002 และทางหลวงชนบท หมายเลข 5006 ซึ่งมีระยะทางเพียง 7 กิโลเมตร
 - แต่สำหรับนักท่องเที่ยวที่มาจากจังหวัดต่างๆ ในภาคเหนือ เช่น ลำปาง ลำพูน เชียงใหม่ จะไม่นิยมใช้เส้นทางนี้ เนื่องจากระยะทางไกล ใช้เวลานาน
 - ตามเส้นทางหลัก ไม่มีป้ายสัญลักษณ์บอกทางเข้าสู่วัดพระธาตุจอมปิง ทำให้ผู้สัญจรและนักท่องเที่ยว มีความเสี่ยงต่อการหลงทางสูง
- อย่างไรก็ตาม โดยสรุปแล้วไม่ว่าจะเลือก

เส้นทางใด ทั้ง 3 เส้นทาง ก็จะไปบรรจบกันที่ “สี่แยกตลาดนาแก้ว” (นาแก้วตะวันตก) เขตเทศบาลตำบลนาแก้ว เพื่อเข้าสู่ชุมชนวัดพระธาตุจอมปิง ซึ่งมีระยะทางอีกเพียง 2 กิโลเมตร และในช่วงระยะนี้สภาพแวดล้อมรายทาง มีความสงบเงียบมาก ร่มรื่นเต็มไปด้วยต้นไม้ พุงนา แม่น้ำ บ้านเรือนประชาชนตั้งอยู่กันอย่างกระจาย วิถีชีวิตเป็นแบบชนบทที่เรียบง่ายและมีเสน่ห์อย่างมาก

ส่วนที่สอง : ผลจากการศึกษาบริบทของชุมชนวัดพระธาตุจอมปิง สามารถแยกแยะประเด็นความสำคัญและความน่าสนใจ ตามเกณฑ์มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้ดังต่อไปนี้

1. ความดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว

- **ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ :** จากการศึกษา พบว่า วัดพระธาตุจอมปิง เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ที่มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนานนับพันปี เนื่องจากมีองค์พระธาตุเจดีย์ซึ่งตามตำนานได้กล่าวว่า สร้างขึ้นในสมัยพระนางเจ้าจามเทวี ลักษณะขององค์พระธาตุมีความสวยงาม

อ่อนช้อยโดดเด่นด้วยศิลปะแบบล้านนา เป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ (พระบรมธาตุสี่โครงเบื้องซ้าย) ขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ต่อมาได้มีการสร้างวัดขึ้นในสมัยพระเจ้าติโลกราช และได้มีการบูรณะตลอดจนสร้างพระอุโบสถขึ้นใน พ.ศ. 2464 โดยครูบาเจ้าศรีวิชัย ต้นบุญแห่งล้านนา

- ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม : จากการศึกษา พบว่า วัดพระธาตุจอมปิง ยังคงมีร่องรอยทางประวัติศาสตร์และโบราณวัตถุที่มีความงดงามหลงเหลือให้เห็น ที่เด่นชัด คือ 1) กำแพงด้านหลังวัด ซึ่งมีลักษณะและความเก่าแก่ของเนื้อดินอิฐแบบโบราณ 2) พระประธาน ที่ประดิษฐานอยู่ในพระอุโบสถหลังเก่าตั้งแต่แรกสร้างวัด ซึ่งมีจุดเด่นคือ เป็นศิลปะแบบพม่าแท้ หาพบได้ยากในปัจจุบัน 3) ครุฑไม้แกะสลัก ซึ่งเป็นงานศิลปะที่มีความงดงามอ่อนช้อย อันเป็นผลงานสร้างของ สล่ายุคโบราณ ตั้งอยู่เหนือประตูพระอุโบสถหลังเก่า 4) ธรรมาสันไม้สักโบราณ มีขนาดใหญ่ ทำด้วยไม้สักแท้ทั้งหลัง เป็นศิลปะพม่าที่มีความงดงามและเข้มขลัง และ 5) เจาพระธาตุจอมปิง ซึ่งปรากฏให้เห็นเป็นเงาสะท้อนผ่านรูตาไม้เล็กๆ บนบานหน้าต่างไม้สักของโบสถ์หลังเก่า ตกกระทบบนพื้นภายในพระอุโบสถตลอดเวลาที่มีแสงสว่างส่องไปต้ององค์พระธาตุทั้งกลางวันและกลางคืน มีลักษณะเป็นเงาพระธาตุกลับหัว ซึ่งปรากฏการณ์นี้จะปรากฏขึ้นเพียง 4 แห่งในจังหวัดลำปาง คือ วัดพระธาตุจอมปิง วัดพระธาตุลำปางหลวง วัดอักษะชัยคีรี และวัดผาแดงหลวง แต่ที่สำคัญ มีเพียงแค่วัดพระธาตุจอมปิงแห่งเดียวที่เงาพระธาตุปรากฏเป็นภาพสี สะท้อนภาพเสมือนจริง ซึ่งถือได้ว่าเป็นความงดงามและเป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้

- กิจกรรมประเพณีตามวิถีวัฒนธรรม : จากการศึกษา พบว่า ชุมชนวัดพระธาตุจอมปิง มีประเพณีที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อ ความศรัทธาในพุทธศาสนา อันเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี สืบทอดมานับตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบันคือ ประเพณี 8 เป้ง จะจัดขึ้นในวันวิสาขบูชา ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 เหนือ (เดือน 6 ได้) ของทุกปี ซึ่งตามประเพณี จะมีการสงฆ์พระธาตุ ชาวบ้านในชุมชนจะร่วมแรงร่วมใจกัน จัดขบวนแห่ครัวตานขึ้นถวายแด่พระธาตุ และจัดให้มีการแข่งขันจุดบ้องไฟกลางหมู่ ถือได้ว่าเป็นหนึ่งในประเพณีที่ยิ่งใหญ่ในลำปาง นอกจากนี้ ยังมีประเพณีเก่าแก่อีกมากมาย ที่แสดงถึงวิถีทั้งงดงามแห่งวัฒนธรรมที่สั่งสมมาอย่างยาวนานของชุมชน นั่นคือ ประเพณีสงฆ์พระบรมธาตุ ในวันสงกรานต์ที่ 16 เมษายนของทุกปี ซึ่งจะจัดให้มีการทำบุญและเฉลิมฉลองอย่างยิ่งใหญ่ การเลี้ยงผีปู่ผีย่า ซึ่งจะจัดขึ้นในรอบทุกๆ 3 ปี อันถือเป็นความเชื่อที่แสดงให้เห็นถึงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษและความรักในแผ่นดินถิ่นเกิด

- ความผูกพันของชุมชนกับแหล่งท่องเที่ยว : จากการศึกษาพบว่า วัดพระธาตุจอมปิง มีความผูกพันกับวิถีความเชื่อ ความศรัทธา และการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนมาก เห็นได้จาก การที่ชาวบ้านนอกจากจะมีความรัก ศรัทธา ในองค์พระธาตุอันศักดิ์สิทธิ์ ยังมี “ศาลเจ้าพ่อก้นยี่ะ” ซึ่งชาวบ้านในชุมชน มีความเชื่ออย่างแก่กล้า ซึ่งมีการบอกเล่าสืบทอดกันมาว่า เป็นดวงวิญญาณของผู้ที่กล้าหาญเป็นผู้มีความดีงาม ตั้งมั่นศรัทธาในพระพุทธศาสนา ได้เสียสละตนเองอาสาเผ่ารักษาดูแลองค์พระธาตุจอมปิง โดยการให้ตัดศีรษะ แล้วฝังใกล้บริเวณ

องค์พระธาตุด้วยเหตุนี้ ศาลนี้จึงเป็นที่รัก เคารพบูชาของชาวบ้านสืบต่อมายาวนาน ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าความผูกพันของชุมชนที่มีต่อวัดพระธาตุจอมปิงยังคงเหนียวแน่น มั่นคง นับตั้งแต่อดีตจวบจนถึงปัจจุบัน

2. ความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว
จากการศึกษา พบว่า

- การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้น

พื้นฐาน: วัดพระธาตุจอมปิง ได้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานในหลายๆ ด้าน เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งที่โดดเด่นอย่างเห็นได้ชัด คือ

(1) ห้องน้ำ : ห้องน้ำของวัด ได้รับรางวัลห้องส้วมยอดเยี่ยมในปี พ.ศ. 2559 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานส้วมสาธารณะระดับประเทศ หรือ HAS คือ มีความสะอาด มีจำนวนเพียงพอ และมีความปลอดภัย

(2) ถนนทางเดินภายในวัด มีความสะอาด การจัดแผนผังทางเดิน มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สามารถรองรับนักท่องเที่ยวทั่วไป และนักท่องเที่ยวสูงอายุ ตลอดจนนักท่องเที่ยวผู้มีความทุพพลภาพได้เป็นอย่างดี และยังมีแผนปรับปรุงพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นต่อไปในอนาคตอีกด้วย

- การพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัย

ภายนอก: วัดพระธาตุจอมปิง ยังขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังจากหน่วยงานภายนอก ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะ การให้ความรู้ การให้คำปรึกษา ตลอดจนงบประมาณ เพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

3. การบริหารจัดการ

- การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว:

จากการศึกษา พบว่า ในปัจจุบัน สภาพโดยทั่วไปของวัดจอมปิง ได้รับการดูแลรักษาและปรับปรุง

สภาพแวดล้อมอยู่ในระดับดี แต่ในส่วนของการรักษาสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุต่างๆ ได้มีการสูญเสียไปเป็นจำนวนมาก เช่น การทาสีใหม่ทับกำแพงโบราณ ทำให้สูญเสียแหล่งความรู้ทางประวัติศาสตร์ การสูญหายของพระพุทธรูป ศิลปะเขียนแสนโบราณ และหงส์ ศิลปะล้านนาโบราณ ที่อยู่เหนือเสาคู่พระอุโบสถ เป็นต้น

การจัดการด้านการท่องเที่ยว: จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า

1) วัดพระธาตุจอมปิง มีจำนวนบุคลากรด้านบริการ ยังไม่เพียงพอ โดยเฉพาะการขาดแคลนผู้มีความรู้เรื่องวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ซึ่งจะต้องเป็นผู้นำเที่ยววัดและผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของสถานที่แก่นักท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวที่เข้าเยี่ยมชม ขาดความสนใจและให้ความสำคัญต่อการกลับมาเยี่ยมชมเยือนในโอกาสต่อไป

2) วัดพระธาตุจอมปิง ยังไม่มีศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยว และเจ้าหน้าที่ประจำ เพื่อให้บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว

3) ยังไม่มีการจัดเส้นทางศึกษาแหล่งวัฒนธรรมและป้ายสื่อความหมายบนเส้นทาง เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว

4) ภายในวัดยังขาดแคลนสื่อ เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ เป็นต้น ที่มีหลายภาษา ทำให้ไม่สามารถรองรับการบริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้อย่างเต็มที่

5) ชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่ยังขาดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกับวัด เช่น การนำเที่ยว การร่วมวางแผนบริหารจัดการวัด การมีแผนจัดการแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

6) ชาวบ้านในชุมชน ไม่มีส่วนในรายได้จากการท่องเที่ยวในวัดพระธาตุจอมปิง นอกจากกลุ่ม

คณะบุคคลเพียงไม่กี่คน ซึ่งทำหน้าที่ดูแลวัดเท่านั้น

7) ชุมชนไม่มีสถานที่พัก เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ทำให้มีแต่นักท่องเที่ยวประเภท แวะผ่าน และมีรายได้จากการท่องเที่ยวน้อย

อภิปรายผล

วิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่ตระหนักถึงความสำคัญและสนใจศึกษาเรื่องของการอนุรักษ์และพัฒนาเพื่อให้เกิดความยั่งยืนมากขึ้น (Butts & Singh, 2010: Kidder & Spears, 2011) ทั้งนี้ เนื่องจากการส่งเสริมและกระตุ้นการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จะทำให้เกิดการเพิ่มขึ้นของรายได้ให้แก่ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว ในรูปของ การจ้างงาน การค้าขายสินค้าชุมชน ของที่ระลึก งานบริการต่างๆ เป็นต้น อันจะส่งผลให้เศรษฐกิจในชุมชนและสังคมมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง แนวทางธุรกิจและการจัดการการท่องเที่ยว ต้องของการพัฒนาทิศทางใหม่ด้านวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวมรดก (Ren, et al., 2010: Tribe, 2010) ซึ่ง กาญจนาและศรันยา (2559) เสนอแนวคิดว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ควรต้องยึดหลักการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของมรดกทางวัฒนธรรม และสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชน สังคม และประเทศชาติโดยการมุ่งเน้นการนำเสนอและการถ่ายทอด วิถีชีวิต อัตลักษณ์ ชุมชนผ่านประสบการณ์ ถ่ายทอดองค์ความรู้อย่างเป็นรูปธรรมจนทำให้สถานที่นั้นๆ กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่น่าสนใจและมีคุณค่า แต่อย่างไรก็ตาม จากหลายบทเรียนที่เกิดขึ้นในหลายแหล่งท่องเที่ยวพบว่า ในขณะที่การท่องเที่ยวเติบโต ประชาชน ชุมชน มีรายได้เพิ่มมากขึ้น แต่ความเสื่อม

ของมรดกทางวัฒนธรรม ทั้งในด้านของสถานที่ วัตถุ วิถีชีวิต วิถีวัฒนธรรมของผู้คนในชุมชน สังคม ก็เกิดขึ้นตามไปด้วยเช่นกัน วรพงศ์ ผูกภู (2556) เสนอว่า เพื่อป้องกันการทำลายหรือกระทบต่อสภาพแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จะต้องประกอบไปด้วยสิ่งสำคัญ 6 ด้าน คือ 1. ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2. ด้านกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม 3. ด้านธุรกิจการท่องเที่ยว 4. ด้านตลาดการท่องเที่ยว 5. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น 6. ด้านการสร้างจิตสำนึกให้แก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน (sustainable cultural tourism) นั้น ดังนั้น การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวางแผนและกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกัน ชุมชน ก็จำเป็นต้องมีความรู้ มีความผูกพัน และมีศักยภาพในการผสมผสานและรักษาสมดุลกันระหว่างการอนุรักษ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ผลจากงานวิจัยนี้ สามารถตอบสนองต่อนโยบายในภาคสังคมโดยรวมอยู่ 3 ประการ ประกอบด้วย

- 1) เอื้อประโยชน์ต่อชุมชนในการนำผลวิจัยที่ได้ ไปวางแผนเพื่อการพัฒนาและจัดรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในชุมชนท้องถิ่น
- 2) ส่งเสริมและกระตุ้นให้ชาวบ้านในชุมชนมีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อการให้ความร่วมมือ

ในการอนุรักษ์ และใส่ใจทำนุบำรุงแหล่งท่องเที่ยว
ในชุมชน ความงามแห่งวิถีวัฒนธรรม ตลอดจน
กิจกรรมทางวัฒนธรรมที่ดึงดูดใจของชุมชน

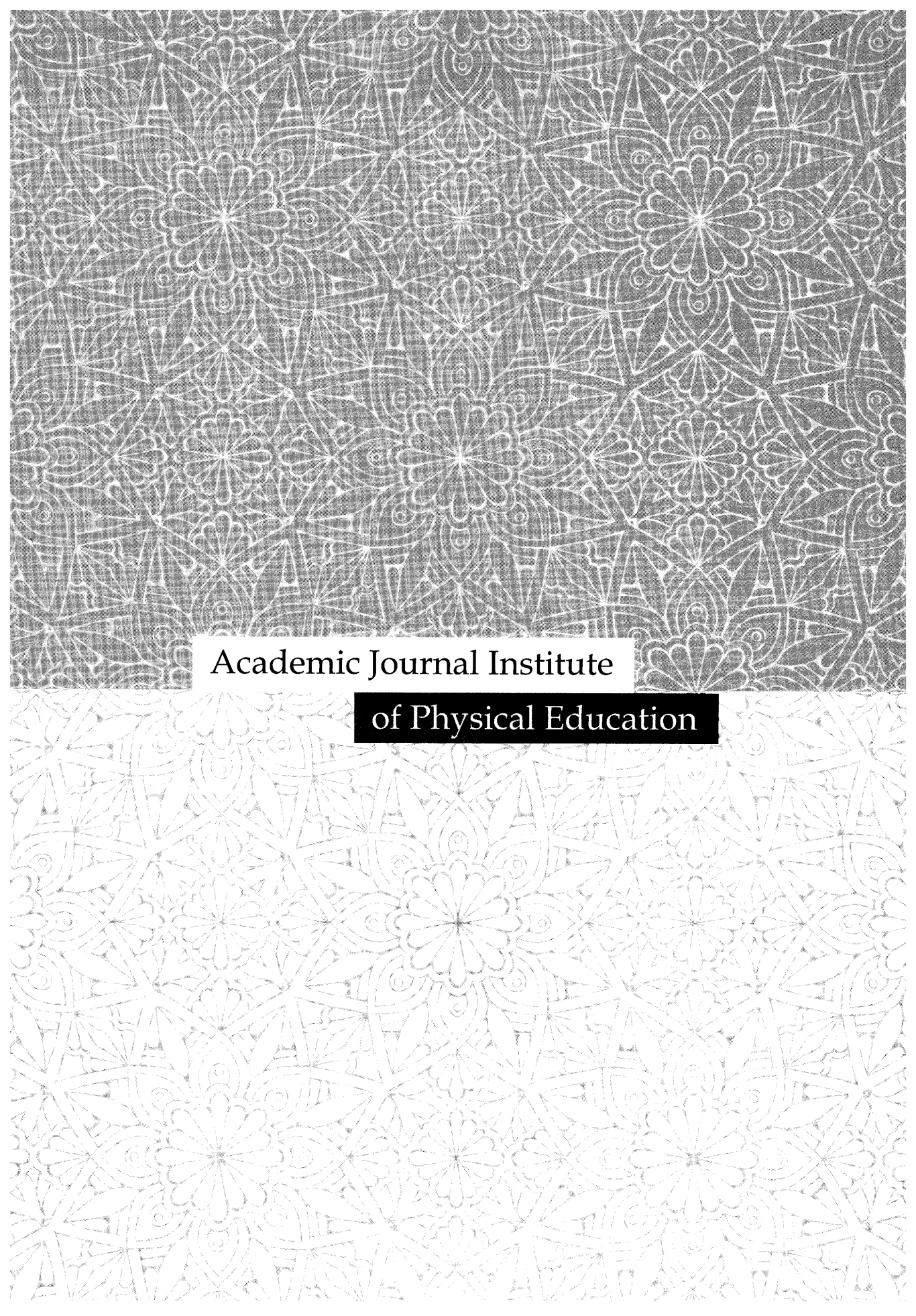
3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและ
เอกชน สามารถนำไปกระบวนการและผลการวิจัย

ไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบายและวางแผน
พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในท้องถิ่น
ที่มีบริบทใกล้เคียงกับกรณีศึกษา เพื่อให้เกิดการ
ท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน

บรรณานุกรม

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, (2558). ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2558–2560. กระทรวง
การท่องเที่ยวและกีฬา: กรุงเทพมหานคร
- กาญจนา แสงลิ้มสุวรรณ และ ศรันยา แสงลิ้มสุวรรณ, (2559). การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน.
วารสารนักบริหาร ปีที่ 32 ฉบับที่ 4 หน้า 139-146. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
- เทศบาลตำบลนาแก้ว. (2559). สภาพทั่วไป เทศบาลตำบลนาแก้ว. สืบค้นเมื่อ มกราคม 2559 จาก www.nakaew.go.th
- ธีระ สนิเตชาธิ์ และ นาฬิก อติภัค. (2555). การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: การรับรู้ของ นักท่องเที่ยว
ความพร้อมของเจ้าของกิจกรรม และความเป็นไปได้ของการท่องเที่ยว เชิง สร้างสรรค์ในประเทศไทย.
สืบค้นเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2557 จาก <http://www.dasta.or.th>.
- พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์, (2557). การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา บ้านโคกไคร
จังหวัดพังงา. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal ปีที่ 7 ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน – ธันวาคม 2557
- ภัทรพงศ์ อินทรกำเนิด และคณะ, (2553). ระบบนวัตกรรมรายสาขาเพื่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจฐานความรู้
และเชิงสร้างสรรค์ : กรณีศึกษาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการ
สภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
- มนรัตน์ ใจเอื้อ, พินิต กุลศิริ, ธนภูมิ อติเวทิน และวรินทรา ศิริสุทธิกุล, (2559). รูปแบบการตลาดเพื่อพัฒนาการ
ท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรม: ชุมชนบางหลวง ตำบลบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม.
วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี. ปีที่ 12 ฉบับที่ 3 เดือน มกราคม - มีนาคม 2559 ISSN 1686-5715
- วรพงศ์ ผูกภู. (2556). สมองเหนือ...ฐานความรู้จากงานวิจัย บันไดสู่การเป็นหมู่บ้านต้นแบบด้านการท่องเที่ยว
เชิงวัฒนธรรม. สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน.
- สมาคมการตลาดท่องเที่ยวไทย, (2012). สถานการณ์ และแนวโน้มด้านการท่องเที่ยว แผนพัฒนาการท่องเที่ยว
แห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559. สืบค้นเมื่อ มกราคม 2560 จาก [http://www.attm.biz/news/326755/
www.mots.go.th](http://www.attm.biz/news/326755/www.mots.go.th)
- Butts, T., & Singh, S. (2010). Sustainable tourism as a tool for conservation and protection
of the Amazon rainforest in Guyana? Sustainable tourism, 2(2), 173-185

- Janusz. G. K. and Bajdor, P. (2013). Towards to Sustainable Tourism Framework, Activities and Dimensions. *Procedia Economics and Finance*. 6, 523-529.
- Kamonwan Choeichuenjit and Watcharapoj Sapsanguanboon, (2557). Foreign Tourists' Demand on Thai Cultural Tourism Supply Chain. *Journal of Thai Hospitality and Tourism*. 9(2), 74-85.
- Kidder, N. B., & Spears, D. L. (2011). Tourism: A tool for biodiversity conservation in the Cape Horn region, Paper presented at the 16th Graduate Students Research Conference, Huston Texas, Conrad N. Hilton College of Hotel and Restaurant Management, University of Houston School of Hotel and Tourism Management, The Hong Kong Polytechnic University
- Narawadee Buakwan, Parichart Visuthisamajarn, Amporn Viriyakoson, (2013). Cultural Tourism Guidelines In Klonghae Floating Market, Thailand. *International Journal of Management & Information Systems – Third Quarter 2013 Volume 17, Number 3*
- Nunkoo, R., and Ramkissoon, H. (2011) Developing a community support model for tourism. *Annals of Tourism Research*, 38(3), 964-988
- Ren, C., Pritchard, A., & Morgan, N. (2010) Constructing tourism research: A critical inquiry. *Annals of Tourism Research*, 37(4), 885-904
- Tribe, J. (2010). Tribes, territories and networks in the tourism academy. *Annals of Tourism Research*, 37(1), 7-33

Academic Journal Institute

of Physical Education